

REPT: Et værktøj til at uddanne verdensborgere

Interkulturelle og flersprogede kompetencer bygger på *viden, holdninger og færdigheder*, der giver mulighed for at handle hensigtsmæssigt i situationer, hvor forskellige sprog og kulturer mødes (Byram et al. 2001). Det er i dag *common sense*, at interkulturelle og flersprogede kompetencer er nødvendige kompetencer i en globaliseret verden. De har afgørende betydning for dansk vækst og velfærd, og de skal styrkes i uddannelsesforløbet. Dette bekræftes i anbefalingerne til en dansk strategi for uddannelse i fremmedsprog fra 2011, hvor kompetencerne kædes sammen med at uddanne danske elever til – i temanummerets terminologi – *verdensborgere*:

Sproglige og interkulturelle kompetencer er afgørende for, at vi kan deltage på kvalificeret vis i politiske og kulturelle fællesskaber. På samme måde som beherskelse af et nuanceret dansk er nødvendigt for fuldt ud at deltage i det danske demokrati, er beherskelse af andre sprog nødvendig for os som EU-borgere og som medlemmer af det globale samfund. (Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser 2011).

Imidlertid viser studier, at Danmark er præget af stærke sproglige og kulturelle hierarkiseringer, der primært promoverer engelsk, mens andre sprog ikke tematiseres, og migrantsprog diskrimineres (Risager 2005; Daryai-Hansen 2010). Interkulturel kompetence er den nøglekompetence, der fremstår som Danmarks største kompetenceudfordring (Undervisningsministeriet 2005), og den såkaldte

PETRA DARYAI-HANSEN

Adjunkt, Roskilde Universitet
Institut for Kultur og Identitet – Tysk
pdh@ruc.dk

internationale dimension i folkeskolen er præget af tilfældighed og uensartethed (Rådet for Internationalisering 2010). Den danske forskning, der arbejder med interkulturel pædagogik, og som gør rede for bl.a. migrantsprogenes potentiale og deres manglende sociale og retslige anerkendelse, er i det seneste årti blevet nedprioriteret og modarbejdet fra politisk side (Holmen & Normann Jørgensen 2010). De sproglige og kulturelle hierarkier reproduceres i uddannelsessystemet, som Bourdieu/Passeron (1970) understreger. Danmark har i de sidste mange år reduceret den interkulturelle pædagogik til at være et kompensatorisk undervisningstilbud for minoritetsleverne og har satset på en sproglig assimilationsmodel, der tager afsæt i en monokulturel begrebsliggørelse og en étsprogethedsnorm (Holmen 2006). Derigennem repræsenteres den sproglige og kulturelle mangfoldighed i Danmark som et problem. Bourdieu fremhæver, at der på uddannelsesområdet samtidig ligger et potentiale, der kan bryde med den hidtidige praksis:

Den status, som uddannelsessystemet giver de forskellige sprog (og de forskellige kulturelle indhold), er en så vigtig problemstilling, fordi denne institution har monopol på at producere producenter og konsumenter i stor målestok. (Bourdieu 1991: 57).

I det følgende skal der præsenteres et værktøjssæt, der kan være med til at styrke en *flerkulturel og flersproglig begrebsliggørelse* (Holmen 2006), der fremmer et både sprogligt og kulturelt inkluderende læringsmiljø og promoverer interkulturelle og flersprogede kompetencer som uddannelsesmål for alle elever i Danmark.

Referencerammen for pluralistiske tilgange til sprog og kulturer

Værktøjerne har været under udvikling siden 2004 inden for det såkaldte REPT-projekt. REPT står for *Referencerammen for pluralistiske tilgange til sprog og kulturer* (på engelsk: FREPA, *Framework of Reference for Pluralistic Approaches*, på fransk: CARAP, *Cadre de références pour les approches plurielles*). REPT-værktøjerne er udviklet i Europarådets *European Centre for Modern Languages* (ECML) regi. Centret, der blev grundlagt i 1995, har til opgave at promovere og styrke den sproglige og kulturelle mangfoldighed. Danmark er et af de få europæiske lande, der ikke er medlem af centret – en yderligere manifestation af de ovenfor skitserede hierarkiseringer.

I 2009 blev jeg af forskningsgruppens leder, Michel Candelier, bedt om at være del af REPT's internationale arbejdsgruppe, og i dag er jeg sammen med tre andre forskere medlem af styregruppen, der har til formål at formidle viden om REPT-værktøjerne i samarbejde med ECML's nationale kontakter i 31 lande.

Referencerammen for pluralistiske tilgange til sprog og kulturer er et supplement til andre europæiske værktøjer, primært *Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog* (Europarådet 2001). Daniel Coste vurderede i 2006, at *Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog*, som han var medforfatter til, primært ville blive brugt til at formulere læringsmål samt evaluere kompetencer inden for ét sprog (Coste 2006: 43). Candelier, Daryai-Hansen & Schröder-Sura (2012) pointerer, at dette skyldes dens udformning: Mens færdighederne inden for ét sprog konkretiseres og skaleres i form af kompetenceniveauer, omsættes den teoretiske forståelse af interkulturelle og flersprogede kompetencer ikke til brugbare redskaber i praksis.

REPT tager afsæt i begrebet om flersproget og interkulturel kompetence udviklet i *Den Fælles Europæiske referenceramme for sprog* og fokuserer på at stille konkrete værktøjer til rådighed for lærere, beslutningstagere, lærebogsforfattere m.m. til at implementere en interkulturel og flersproget pædagogik.

Pluralistiske tilgange til sprog og kulturer

Begrebet 'pluralistiske tilgange' refererer til didaktiske metoder, der – med afsæt i psykolingvistisk forskning om sprogtilegnelse (Herdina & Jessner 2002) – bruger undervisnings- og læringsaktiviteter, som tager udgangspunkt i flere sproglige og kulturelle varieteter (i.e. mere end én) for at styrke elevernes interkulturelle og flersprogede kompetencer. Igennem denne *transversale* tilgang, der er baseret på et helhedssyn og inddrager elevernes samlede sproglige og kulturelle resurser, overføres viden på tværs af sprog/kulturer, og synergieffekterne udnyttes (se for en introduktion i en dansk kontekst: Von Holst-Pedersen & Sonne Jakobsen 2011: 13). Der skelnes i dag mellem fire pluralistiske tilgange: *interkulturel pædagogik*, *integreret sprogdidaktik*, *interkomprehension mellem beslægtede sprog* og *awakening to languages*. I modsætning til den *interkulturelle pædagogik* er de tre sprogvidenskabelige, pluralistiske tilgange relativt ukendte i Danmark og skal derfor kort præsenteres.

Målet med den *integrerede sprogdidaktik* er at hjælpe eleven med at etablere forbindelser mellem det begrænsede antal sprog, der er en del af skolens curriculum. Tilgangen styrker elevernes sproglige

kompetencer ved at bruge undervisningssproget eller ét af skolens fremmedsprog som brobygger sproget til at lære andre sprog, som der undervises i. Der er f.eks. gennemført adskillige projekter efter modellen *Tysk efter Engelsk*.

Interkomprehension mellem beslægtede sprog fokuserer på receptive færdigheder og inddrager flere sprog inden for samme sprogfamilie parallelt. Det kan være sprog, der er beslægtet med undervisningssprogene eller med sprog, som eleverne har kendskab til. F.eks. kan franskundervisningen bruges til at styrke elevernes læse- eller lytteforståelse i andre romanske sprog.

Awakening to languages (på fransk: *Eveil aux langues*) bygger, i modsætning til de andre tilgange, ikke på et begrænset antal sprog. Målet med denne tilgang er at introducere eleverne til den sproglige mangfoldighed generelt, primært til de sprog og sproglige varieteter, der som oftest ikke er en del af skolens curriculum (f.eks. elevernes førstesprog). Målet med denne tilgang, som er beslægtet med Hawkins' (1987) *language awareness*, er primært at styrke åbenhed over for sproglig diversitet samt globale metasproglige færdigheder.

REPT's værktøjssæt

REPT-projektet har, med afsæt i disse pluralistiske tilgange, udviklet fire centrale værktøjer, der er frit tilgængelige på hjemmesiden <http://carap.ecml.at/>

REPT – Kompetencer og resurser

Dette værktøj er selve kernen i REPT-projektet – den egentlige *Referenceramme for pluralistiske tilgange til sprog og kulturer*. Referencerammen er udviklet med udgangspunkt i en systematisk analyse af omkring 100 publikationer inden for feltet og fremlægger en omfattende liste over deskriptorer, der operationaliserer interkulturelle og flersprogede kompetencer i form af resurser inden for kategorierne viden, holdninger og færdigheder. Deskriptorerne kan f.eks. bruges til at beskrive kompetencerne, til at udvikle læringsmål og til selvevaluering.

Pluralistiske tilgange er én metode til at styrke interkulturelle og flersprogede kompetencer: Der angives, om pluralistiske tilgange vurderes at være nyttige (🟡), vigtige (🟠) eller essentielle (🔴) for at udvikle den respektive resurse.

VIDEN

K 5.6.1 Knows that one must not confuse country with language

K 12.4 Knows that different cultures are continuously in contact in our immediate environment

HOLDNINGER

A-11.3.3 Taking a view of languages as dynamic/evolutive/hybrid (as opposed to the notion of the 'purity of language')

A-14.3 Having confidence in one's own abilities in relation to languages (/their study / their use/)

FÆRDIGHEDER

S 1.7.1 Can analyse misunderstandings due to cultural differences

S 6.5 Can activate bilingual or plurilingual communication in relevant situations

 = nyttige

 = vigtige

 = essentielle

REPT – Resurser og curriculum

Denne grafiske præsentation af REPT-deskriptorerne placerer resurser i forhold til deres curriculære ramme. Brugeren kan se, på hvilket tidspunkt i uddannelsesprocessen udviklingen af resurserne anbefales.

REPT – En database med undervisningsmateriale

REPT's database stiller materiale til rådighed, som kan bruges i undervisningssammenhæng til at styrke elevernes interkulturelle og flersprogede kompetencer gennem pluralistiske tilgange. Der findes materiale til alle fag (sprog- og fagundervisning) og til alle trin (fra indskoling til de højere uddannelser). Undervisningsmaterialet er kategoriseret med afsæt i REPT-deskriptorerne, de fire pluralistiske tilgange, emner, klassetrin samt sprog. Søgningen på databasen resulterer i en liste over undervisningsaktiviteter, der kort beskrives, og som i de fleste tilfælde direkte kan downloades.

REPT – Et online-efteruddannelsesprogram

Efteruddannelsesprogrammet er til rådighed for undervisere, som ønsker at udvikle deres færdigheder i at undervise i interkulturelle og flersprogede kompetencer som selvstudie samt til brug i efteruddannelseskurser. Der er fire moduler: et introduktionsmodul samt

tre tematiske moduler, der tematiserer REPT i sammenhæng med den europæiske sprogpolitik, REPT som værktøj i udfordrende pædagogiske situationer samt REPT som redskab i projektarbejde.

Perspektivering

De kommende år gennemføres, med afsæt i REPT's værktøjer, et forskningsprojekt i samarbejde med Randersgades Skole, der siden 2009 har været Den Internationale Profilskole i København. I teoretisk henseende drejer det sig om at tage feltets store udfordring op ved at undersøge, hvordan interkulturelle og flersprogede kompetencer kan styrkes, og hvordan de kan evalueres. I praktisk henseende drejer det sig om at analysere, udvikle og evaluere Randersgade Skoles forandringsproces og at fylde REPT's database med relevant dansksproget undervisningsmateriale. Projektet bidrager gennem profilskolens eksempel til at besvare spørgsmålet om, hvordan interkulturelle og flersprogede kompetencer kan styrkes i den danske folkeskole og åbne for nye perspektiver på udfordringer og potentialer i uddannelsen af verdensborgere.

Litteratur

- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (1970). *Elements pour une théorie du système d'enseignement*. Paris: Les Editions de Minuit.
- Byram, M., Nichols, A., & Stevens, D. (2001) (red.). *Developing Intercultural Competence in Practice*. Bristol: Multilingual Matters.
- Candelier, M., Schröder-Sura, A., & Daryai-Hansen, P. (2012). »The Framework of Reference for Pluralistic Approaches to Languages and Cultures – A Complement to the CEFR to Develop Plurilingual and Intercultural Competences«. Special issue of the journal *Innovation in Language Learning and Teaching*, coordinated by Terry Lamb. (forthcoming)
- Coste, Daniel (2006). »Le Cadre européen commun de référence pour les langues: traditions, traductions, translations. Retour subjectif sur un parcours«. I: *Synergies Europe*, 1, 40-46.
- Daryai-Hansen, P. (2010). »Repræsentationernes magt – sproglige hierarkiseringer i Danmark«. I: J. Normann Jørgensen, & A. Holmen (2010) (red.), *Sprogs status i Danmark 2021*. København: Københavns Universitet, Humanistisk Fakultet, 87-105.
- Europarådet (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Herdina, P., & Jessner, U. (2002). *A Dynamic Model of Multilingualism. Perspectives of Change in Psycholinguistics*. Clevedon: Multilingual Matters.

- Holmen, A. (2006). »Pædagogisk praksis«. I: M. Sif Karrebæk (2006) (red.). *Tosprogede børn i det danske samfund*. København: Hans Reitzels Forlag, 204-234.
- Holmen, A., & Normann Jørgensen, J. (2010). »Skærpede holdninger til sproglig mangfoldighed i Danmark«. I: A. Holmen & J. Normann-Jørgensen (red.) (2010). *Sprogs status i Danmark 2021*. København: Københavns Universitet, Humanistisk Fakultet, 121-135.
- Hawkins, Eric (1987). *Awareness of Language: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser (2011). *Sprog er nøglen til verden – Anbefalinger fra arbejdsgruppen for uddannelse i fremmedsprog*. København. <http://fivu.dk/publikationer/2011/sprog-er-noeglen-til-verden>
- Risager, K. (2005). »Sproglige eksklusionshierarkier – de hundrede sprogs betydning«. *Fra Minoritetsstudiers værksted, nr. 2*. København: Københavns Universitet, 1-21.
- Rådet for Internationalisering (2010). *Internationaliseringen der blev væk*. København: Styrelsen for Internationalisering af Uddannelser.
- Undervisningsministeriet (2005). *Det Nationale Kompetenceregnskab – hovedrapport*. København: Undervisningsministeriet.
- Von Holst-Pedersen, J., & Sonne Jakobsen, K. (2011). »Flere sprog i skolen – om en integreret sprogdidaktik«. *I Sprogforum, nr. 51, s. 12-19*.

Engelsk

When we learn new languages and get to know new cultures and new societies, we are educated to become citizens of the World. This also happens when we, as foreigners, learn Danish and acquire knowledge about culture and society in Denmark.

Dansk

Når vi lærer nye sprog og får kendskab til nye kulturer og nye samfund, uddanner vi os til verdensborgere. Det sker også, når vi som udlændinge lærer dansk og får kendskab til kultur- og samfundsforhold i Danmark.